

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Esitys hankintalain uudistamisesta on monilta osin ongelmallinen.

Esitetyt uudistukset aiheuttaisivat vaikeuksia harvaan asuttujen alueiden pienille kunnille, joiden ICT-sidosyksikköä lausunnonantaja edustaa. Seudulla on päädytty tekemään yhteistyötä, jonka avulla on saatu aikaan palveluita, joita markkinaehtoisesti ei olisi pystytty toteuttamaan eikä ylläpitämään. Nyt

esitetyillä uudistuksilla (esimerkiksi 10 prosentin omistusosuusvaatimuksella) tämä yhteistyö ajettaisiin alas. Käytännön tasolla tämä tarkoittaisi pienten kuntien jäämistä yhteistyön ulkopuolelle sekä yhteisten palveluiden mittakaavaedun menettämistä ja sitä kautta kustannustehokkuuden

heikentymistä. Yleisellä tasolla kuntien yhteistyötä halutaan edistää, mutta tällä esityksellä se ajetaan alas. Esitetty uudistus aiheuttaa merkittäviä lisäkustannuksia kunnille ja kuntayhteistyölle.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

-

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

65 § Markkinakartoitus

Esityksen kannustamista markkinakartoitusten tekemiseen pidetään lähtökohtaisesti hyvänä ja kannattavana.

75 § Hankintojen jakaminen osiin

Hankintojen jakamista osiin pidetään myös lähtökohtaisesti hyvänä ja kannattavana. ICT-hankinnoissa hankinnan jakaminen osiin on kuitenkin harvoin mahdollista tai kannattavaa esimerkiksi ylläpidon tai tietoturvan näkökulmasta.

124 § Hankintamenettelyä koskeva kertomus

-

125 § Hankintamenettelyn keskeyttäminen

Hankintamenettelyn keskeyttäminen tilanteessa, jossa tulee vain yksi tarjous, on pienten toimijoiden ja pienivolyymisten kilpailutusten osalta haastava. Kyseisellä toimintatavalla ei välttämättä saada uusia tarjoajia ja sillä saatetaan pahimmassa tapauksessa menettää aiempi tarjous. Lisäksi tämä lisää kilpailutuksen byrokratiaa ja kustannuksia sekä venyttää kilpailutusaikaa. Maaseudulla ei ole tarjoajia eikä aitoa kilpailua, yhdenkin tarjouksen saaminen on välillä haasteellista.

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

Kts. edelliset vastaukset.

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Lakiesityksessä ehdotettu 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimus ei ole tarkoituksenmukainen eikä toteuttamiskelpoinen. Harvaan asutuilla alueilla, kuten Pohjoisessa Keski-Suomessa, on tehty yhteistyörakenteita, joiden toteuttaminen on perusteltua palveluiden tuotannon näkökulmasta. Näillä alueilla markkinoiden toiminta on rajallista ja kilpailua ei synny tai se on vähäistä.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

10 prosentin omistusosuuden vaatimus saisi aikaan tilanteen, jossa yrityksen omistajista 50 %:n omistus jäisi alle vaaditun prosenttiosuuden. Omistusosuudet ovat määräytyneet alun perin asukasluvun mukaisesti, jolloin kustannukset muodostuvat käytännössä palvelujen käytön mukaisiksi.

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

Toimenpiteitä ei ole vielä linjattu, mutta todennäköisesti ensisijaisesti tutkittaisiin mahdollisuus tehdä omistusjärjestelyjä. Mikäli ne eivät toteudu, on uhkana hyvin toimivien yhteistyörakenteiden purkautuminen.

Mahdolliset omistusjärjestelyt toisivat pienille kunnille lisäkustannuksia sekä omistusjärjestelyiden että sen jälkeisten kustannusten näkökulmasta.

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

-

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

-

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Yrityksessä jouduttaisiin sopeuttamaan palveluntuotantoa, mikäli kaikki omistajat eivät voisi enää hankkia sen palveluita. Olemassa olevia palveluita ja sopimuksia jouduttaisiin tarkastelemaan uuden tilanteen valossa ja tekemään niihin tarvittavia muutoksia. Luultavasti tämä aiheuttaisi nykyisten sopimusten purkamista ja uusien kilpailutuksien tekemistä.

Kuntaomistajien näkökulmasta siirtymäaika olisi haasteellinen, jos palveluita joudutaan järjestämään uudella tavalla. Siirtymäajan aikana myös kilpailutusten määrä kasvaisi, mikä aiheuttaisi lisäpaineita siirtymäajan pituudelle. Ulkopuolelta ostetut palvelut on nyt jo kilpailutettu hankintalain mukaisesti, eikä lakiuudistus toisi mitään lisäarvoa.

Esitämme siirtymäajan pituudeksi 5 vuotta.

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

-

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Ensisijaisena vaihtoehtona esitämme, että pienet alle 10 000 asukaan kunnat vapautetaan vähimmäisomistusvaatimuksesta. Toisena vaihtoehtona omistusvaatimus siten, että mikäli sidosyksikön omistajien lukumäärä olisi enintään kymmenen, ei omistusosuutta määritettäisi.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

-

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

Muut huomiot

Yleisessä keskustelussa on kiinnitetty paljon huomiota hankintaosaamiseen ja sen keskittämiseen sidosyksiköiden kautta. ICT-palveluiden näkökulmasta voi hankintaosaamisen rinnalle nostaa myös kyberturvallisuuden ja siihen liittyvän osaamisen, jonka merkitys korostuu tulevaisuudessa entistä enemmän. Kuntien toiminta edellyttää hyviä, toimivia ja tietoturvallisia tietoliikenneyhteyksiä ja ICT-palveluita. Tietoturva- ja kyberturvallisuusympäristö muuttuu nopeasti ja sen seuraaminen ja muutoksiin reagoiminen vaatii resursseja, joita pienillä kunnilla ei yksin välttämättä ole.

Ennen lain käsittelyä tulee toteuttaa kattavat vaikuttavuusarviointit kuntien ja kuntaomisteisten yhtiöiden talouteen ja toimintaan. Yritys omistaa kuntien käytössä olevan tietoliikenneverkon (340 km), jota operaattorit eivät markkinaehtoisesti rakenna. Mikäli lainsäädäntö toteutuu, valtion tulee rahoittaa korvaavan verkon rakentaminen.

Hakkarainen Tuula
Pohjoisen Keski-Suomen Verkkopalvelut Oy - Tuula Hakkarainen